

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ

ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜੱਕੜੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹਨ। ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ। ਪਹਾੜ, ਦਰਿਆ, ਬਰਫ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਥੂਲ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਉਹ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਬੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਤੇ ਦੇ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਅਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਬੋਲੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੋਲ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਰੀ-ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਾਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਸੁਣ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਰੇ ਵੀ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਅਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਾਤਰ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਗੁਪਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਖਾਸ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਕਾਲ-ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਾਡੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ

ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਅਮਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਨਿਹੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੀਲੇ, ਕਾਲੇ, ਸਫੈਦ ਅਤੇ ਕੇਸਰੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸ਼ਿਗਾਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੌਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਭਿਖਾਰੀ ਜਾਂ ਪਿੰਗਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ੧੦-੧੧ ਸਾਲ ਦਾ ਭੁਜੰਗੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਠੀਆਂ ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਸੂਮ ਬਾਲੜੀ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੧੯੫੪ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਗੁਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਵਰਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਲਗੀ ਉਤੇ ਪਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਝਲਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਹੋਈ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਕਲਗੀ ਬਣਵਾਉਣ ਦੀ ਰੀਝ ਆਈ। ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਾਤ ਅਤੇ ਰੂਬੀ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ ਕਲਗੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ (ਸੰਨ ੧੯੫੪) ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਖਰਚੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਲਈ ਸੁੰਦਰ-ਮਖਮਲੀ ਜੋੜਾ ਵੀ ਖਰੀਦਿਆ। ਪ੍ਰੇਮ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਕਲਗੀ, ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਤੇ ਕਲਗੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ (ਸਰਹਾਲੀ) ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤੀਬਰ ਉਮੰਗ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਲਗੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਿਖਾਏ। ਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਠਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।।

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥ ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ਤ੍ਰਿਖਾ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨਾ ਆਵੇ ॥ ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਕਲਗੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਉਤੇ ਸਜੀ ਹੋਈ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਨ ਪਪੀਹੇ ਵਾਲੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਨਾਲ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਮਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ੇ..! ਜਿਹੜੀ ਕਲਗੀ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹੀ ਕਲਗੀ ਨੂਰੀ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸੀਸ ਉਤੇ ਸਜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕੇਸਰੀ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਕਮਰ-ਕੱਸਾ ਵੀ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਸੌ ਚਾਵਾਂ-ਮਲੂਾਰਾਂ ਨਾਲ

ਰੰਗਵਾਇਆ ਸੀ। ਰੰਗਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥੀਂ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਮਖਮਲੀ-ਜੋੜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਲਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਦਰਸ਼ਨ-ਝਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੀਬੀ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣ ਲਈ ਕਲਗੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵਸਤਰ ਤੇ ਮਖਮਲੀ ਜੋੜਾ ਕਿਸੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਚਾ ਲੰਬਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਿੰਘ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਮਖਮਲੀ ਜੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ **ਸਰਦਾਰ ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ** ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਜੀ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰੋਅਬ ਨਾਲ ਟਾਲ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਹਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਮਿ੍ਹਨਾਂ ਮਿ੍ਹਨਾਂ ਮੁਸਕਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਨੋਖੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਨੇ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਹੱਸਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਲੋਧੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਨ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਣ...। ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾ ਸਜਾਈ ਜਾਣ...। ਉਹ ਕੋਈ ਵੇਹਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਰਹੇ...।

ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਉਤੇ ਉਸਦੀ ਨਾਂਹ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਉਸੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜਿਆਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਦੇਈ ਜਾਣ..।

ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਸਫਰ ਤਹਿ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਕਾਰ ਰੋਕੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਡੌਰ ਭੋਰਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ,- “ਉਫ...! ਹੈਂ..! ਇਹ ਕਿਦਾਂ ਹੋ ਗਿਆ..? ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚਿਆ...?”

ਤਦ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,- “**ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ...? ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ..। ਜਿਸਨੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਲੈ ਆਂਦਾ।**” ਮਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਦਾ ਜਲਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਗਈ...। ਮਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਰੰਗੀਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਪੁੱਤਰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੱਭ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸਰਹਾਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਵਲ ਮੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸਤਸੰਗਣ **ਬੀਬੀ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ** ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਅਤੁੱਟ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਮੰਜਿਲਾਂ ਤਹਿ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋਏ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀ ਵਰਤੇ ਬਰਤਣ ਅਤੇ ਚੁਲ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉਤੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨਾਨਾਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤ ਵਾਲਾ ਵੀਰ ਨਾਨਕ

ਸੈਂਕੜੇ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭੈਣ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਆ ਕੇ ਤਾਜੀ ਤਾਜੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹੀ ਚੁਲ੍ਹਾ ਬੀਬੀ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੇ-ਅਬਾਦ, ਸੁੰਨ-ਸਾਨ ਥਾਂ ਉਤੇ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਵਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਬੀਬੀ ਜੀ ਉਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਵੇ। ਖੁਦਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਪ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲੇ। ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰੀ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਖੀਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੱਚੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸੱਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ। ਫਿਰ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਅਖੀਆਂ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਵਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਅਗੰਮੀ ਝਲਕ ਦੇਖ ਕੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਜਵਿਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਬੈਥ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ।।

੧੯੮੦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ **ਇਕ ਯਾਤਰੀ** ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਜੋਦੜੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਹ ਹੇਮਕੁੰਟ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਬਿਰਧ ਮਈ ਮਿਲੀ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਮਾਈ ਨੇ ਉਸ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਕੇ ਧੁਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਮਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬਿਰਧ ਮਾਈ ਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੁ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਜੁੱਸੇ ਉਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਧੁਰ

ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਮਾਈ ਕੋਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਾਜ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਮਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਬਾਲਕ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ ਤੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਆ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਥੋੜਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਵੱਜੀ। ਉਹੀ ਠੋਕਰ ਇਕ ਐਸਾ ਜ਼ਖਮ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਹਾਰ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ ਭੁੱਲ ਭਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਿਵਾਸੀ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ(ਗੋਗੀ) ੨੦

ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬੜੇ ਚਾਅ-ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਯਾਤਰਾ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਭਰਦੀ ਰਹੀ। ੧੯੮੫ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰੰਗ-ਰੱਤੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ੧੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਗਈ। ਔਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਥੱਕ ਕੇ ਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਪੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਲੰਬਾ ਪਤਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ) ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਬਾ ਚੋਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਫਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦੁਸਟ ਦਮਨ ਦੀ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਪ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਬਰਸਾ ਰਹੀ ਸਪਤ-ਸਿੰਗ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਬੀਤੀਆਂ ਅਲੌਕਿਕ ਗੱਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ-ਵੈਰਾਗ, ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਸਰਵ-ਕਲਾ-ਸਮਰੱਥ ਪਿਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਿਆਸੇ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੀਨੇ ਠੰਡ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਪੂਰਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੀ ਵੀ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਉਹ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਹਰੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਸ ਵਾਦੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਨਣ ਲਈ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਵੈਲੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। **ਧਿਆਨ** ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਅੰਨਦ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਇਕੋ ਹੀ ਝਲਕਾਰੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਤਨ ਮਨ ਸੀਤਲ ਕਰਕੇ ਰੰਗ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀ ਅੰਨਦ ਭਰਪੂਰ ਅਵੱਸਥਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਰਮ-ਅੰਨਦ ਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਉਸਦੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਧਾਮ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਨਹਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਨਦ ਮਾਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਤਪ-ਸਥਾਨ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਰਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਟਿਕਾਅ ਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਬਣੀ ਤਾਂ ਦੋਸਤ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜ ਕੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਮਤਾਬਿਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਗਤ-ਜਨ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਤੁੱਟ ਕਮਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ਦੇ ਗੋਹਜ ਜਾਨਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਬਣ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਰੀਝਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਗਲਾਂ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ। ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਜਾਣ

ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸਲੀ ਗਲ ਦਾ ਪੋਲ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਭੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਖਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਪਾਣੀ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ **ਮੇਜਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ** (ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੇਵਕ, ਜਿਹੜੇ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆਂ ਜੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ) ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੇਨੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਕੇ ਕਨੁਈਆ ਜੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਗੋਬਿੰਦ ਧਾਮ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਜਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ (ਕਨੁਈਆ ਜੀ) ਤਾਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜਰੂਰੀ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਧਾਮ ਹੀ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਸੀ।

ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਗੋਬਿੰਦ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਕਮਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬੜੀ ਥੋੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗਤ ਸੌਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤਪ-ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧੁਰ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਾਧੂ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਗਾਹ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਮੰਗੀਏ ਸੋ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆਂ ਤੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ **ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ** ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਦੀ ਕਿਣ ਮਿਣ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋਹਣੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਰੂਹ ਖਿੜ ਗਈ। ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਠੰਡ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾ ਗਰਮ ਗਰਮ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ **ਸਰਦਾਰ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਆ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧਾ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ **ਬ੍ਰੀਗੇਡੀਅਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ(ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ)** ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗਰਮ ਗਰਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਆਇਆ। ਅਗੋਂ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਦੇਗ ਸਜਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ..। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਗ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਛਕਾ ਅਇਆ..? ਬ੍ਰੀਗੇਡੀਅਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ। ਉਹ ਜਾਣ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਗੱਫੇ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੀ ਤਪੋ-ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਨੋਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਣ ਲੱਗੇ।

ਇਸੇ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਇਕ ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹੀ ਗੁਲੇਲੇ ਲੈਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰੀਗੇਡੀਅਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਦੀਆਂ ਰੰਗਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਈਆਂ। ਸਰਦਾਰ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰੋਅਭ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ, “ਉਹ ਗੁਲੇਲੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ?”

ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਦੇਗ ਵਰਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਮੁਗੁਧ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਗੁਲੇਲੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਸ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀ। ਨਿਰਾਲੇ ਚੋਜ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਕੇ ਸੰਗਤ ਉਹੀ ਗੁਲੇਲੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਆਪਣੀ ਗੁਲੇਲ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਬ੍ਰੀਗੇਡੀਅਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਵਾਲੇ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਗੁਲੇਲੇ ਬਾਕੀ ਗੁਲੇਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਲੜ ਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਰਖਿਅਕ ਆਪਣਾਂ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਖੀ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮੱਤ ਉਤੇ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਅੱਗੇ ਖੁੜ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਅੱਜ ਉਸ ਅਸਥਾਨ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਉਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਸ਼ੋਭਤਿ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਹੀ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਰਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਮਹਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਗਾਂ ਭਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਲੋਕੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੇਮਾਂ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਤੁੱਟ ਕਮਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾ ਜਾਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ **ਇਕ ਮਾਈ** ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫੁਲ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਬਾਗ ਦੇ ਮਾਲੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁਲ ਲਿਆ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫੁਲ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਚੌਂਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡੀਲ ਡੌਲ ਵਾਲਾ, ਉਚਾ ਲੰਬਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੁੱਢੜੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਦੋ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਗੁਲਦਸਤੇ ਸਜਾ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰੱਖੇ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਲੋਟਿੰਗ ਫਲਾਵਰ (ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਫੂਲਦਾਨ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ਫੁਲ) ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਕਮਰਾ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਾਲ ਮਹਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਖੇੜੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਲਹਿਦਾ ਰੰਗ ਹੀ ਸੀ। ਮਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਅਚੰਭਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ। ਸਗੋਂ ਇਕ ਸੁਖਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਆਰੀ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤਿਆ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਚੌਂਕੜਾ ਲਗਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਉਥੋਂ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਹਿਲਿਆ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇਖੀ। ਫੋਟੋ ਦੇ ਥੱਲੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਸਮਾ ਉਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਮਾਈ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਸਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਗੋਹਜ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੇ ਲਈ ਮਾਈ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੋਲ ਗਈ ਜਿਹੜਾ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਰੂਹਾਨੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲੇ ਮਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਰਾਤ ਦੇ ੧੨ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਅਵੱਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਨਹਦ ਪੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ-ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ

ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਵੱਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਕ ਚੋਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ, ਐਕਸੀਡੈਂਟ, ਜੰਗਾਂ ਜੁਧਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਫਿਰ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਡਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਛਾਈਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਵਸਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਰਸ ਦੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇ ਖੱਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੁੱਭ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਜੂਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਫੌਜਾਂ ਸੱਚ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਮਾਈ ਨੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਰੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਈ ਰੈਣ-ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕੁਝ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਬਦਲ ਕੇ ਉਸ ਬੁਢੜੀ ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਰਾਂ ਪੈਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ। ਭਗਤੀ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹਕ-ਮਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਕੂਕ-ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਉਂਤੇ ਉਸ ਗਰੀਬਣੀ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ।

ਮਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਜੁੜ ਗਈ। ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਗਏ ਕਿ ਬਿਨ ਬੁਲਾਇਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ-ਰੱਤੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਅੰਕੁਰ ਫੁੱਟਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਲਾਹੇ ਲਏ ਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਰੈਣ ਸਬਾਈਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ, ਸਿਮਰਣ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਗੁੜ੍ਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਛਹਿਬਰਾਂ ਲਗਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸਭ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਲ ਹੀ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬਾਰੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਏਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਰੂਹ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬੰਦ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਦਿਖਾਈ ਅਤੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਲੰਮੇ ਰਸਤੇ ਉੱਤੇ ਦੀ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਰਸਤੇ ਉੱਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਉੜਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆਂ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਕੰਪੀਊਟਰ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਚਮਤਕਾਰ ਵੀ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਭਗਤ-ਜਨ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਣਡਿੱਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸਾਥੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਰੂਪੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੈਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਤੀ-ਬਲ ਰੂਪੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸਾਥੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਤਾਂ ਲੱਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਹੀ ਜਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਿਰਫ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਜਮ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਾ ਸਕੇ।

ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ (ਬਰੁਮ ਗਿਆਨੀਆਂ) ਨੂੰ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕੀਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਪ ਤਪ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਇਸ ਪੰਚ-ਭੂਤਕ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇ

ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਵੱਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੀ ਖੁਆਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਮਨ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਰਨਾ ਤੋਂ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ **ਤੇ ਲਿਵ ਦੀ ਪੱਕੀ ਡੋਰ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣੀਆਂ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।**

ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕਿਉਂ ਛੁਪਾਵੇ..? ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਖਜਾਨੇ ਦੇਖ ਕੇ ਕਈ ਭਗਤ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬਾਬੇ ਬਣ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੰਜਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ ਬਾਬੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੁਭਾਗੇ ਜੀਉਂਦੇ ਪਿਤਾ-ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮੀ ਬੱਚੇ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਸਚਾਈ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਗੌਹਜ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਮਠਾਬੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। **ਬ੍ਰਹੰਮਗਿਆਨੀ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀ ਆਤਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਦੇਹ ਹੋ ਕੇ** ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਐਨੇ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੇਂਦ ਵਰਗੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦਾ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾਂ, ਦੋਨੋ ਗਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਦਾਤਾਰ ਪਿਤਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਐਨਕ ਥਾਣੀ ਝਾਕਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਾਸਲੇ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲਾਂ, ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਅੰਬਾਰਾਂ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਵਰਗ ਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਪੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਲਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗ ਦੇ ਲਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਗੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਉਡਦੇ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਕਾਮਠਾਬੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਓਧਰ ਸੰਤ ਪੁਰਸ਼ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਇਸ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦੀ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਦੇ

ਹਨ। ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਚੰਦ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਸੂਰਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਾਮ-ਰਸ ਦੀ ਠੰਡੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਾ ਸੇਕ ਲੱਗਣਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ, ਕਿ ਇਸਦੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਿੱਥੇ ਗਈ।

ਰਚਨਹਾਰੇ ਨੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਚੰਦ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਸੱਚੜੇ ਸਾਈਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਜਬੂਤ ਛਤਰੀ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਛਤਰੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ, ਧਰਤੀ ਰਾਣੀ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਅਣ-ਸੁਖਾਵੇਂ ਅਸਰਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਟਕਵੀਂ ਚਾਲੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਛਤਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਸੁੰਦੀ..! ਪਾਰ-ਦਰਸ਼ੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੁਲਾੜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਤਾ, ਇਸ ਛਤਰੀ ਥਾਣੀ ਦਿਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਵਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਸੜਦੀਆਂ ਬਲਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਲਈ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਆਪ-ਹੁਦਰੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਤਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਾਕਿਟ ਬਣਾਏ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਛਤਰੀ ਵਿਚ ਛੇਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੰਦ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਜਾਣ ਕਾਰੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੀ ਹੂੜ੍ਹ-ਮੱਤ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਛਤਰੀ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਛੇਕਾਂ ਅਤੇ ਮਘੋਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਇਸ ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਹੋਈ ਛਤਰੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਾਂਗੇ..?

ਸੰਤ-ਜਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰਜਨਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਦਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮੀ ਜੀਉਤਿਆਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਦੁੱਖਦਾਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੁੱਖਦਾਈ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਅਮਰ ਪਦਵੀਆਂ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ॥

॥ ੨੨ ॥ (੧੩੬੫)

ਭਗਤੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲੇ ਮਾਲ ਹੋਈਆਂ ਸੁਭਾਗੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ “ਜੀਵਤਿਆਂ ਮਰ ਰਹੀਏ” ਵਾਲਾ ਯੋਗ ਕਮਾ ਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਣਾਈ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਅਣਡਿੱਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਜਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਗੋਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿਚ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਵੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੋਲੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁਹਾਣੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਸੂਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੋਂ ਹਨੇਰ ਗਰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨਿਰ ਸੁਆਰਥ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਲੌ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਦ ਮਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤਿ ਸੋਹਣੀਆਂ ਨੂਰਾਨੀ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ-ਰੰਗੀ ਸੜਕਾਂ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਿਕਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਰਾਂ ਇੰਨਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਤਨ ਦੇ ਵਸਤਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਔਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਨ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦੀ ਹੋਈ ਰੂਹ, ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਸ ਰੂਹ ਦੇ ਬਾਣੇ (ਤਨ) ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੂਹ ਦਾ ਪੰਛੀ

ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਉਡਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਏ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਹੰਸਲੇ ਜੀਉਤੋ ਨੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਖੰਭ ਵੀ ਹੰਸਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਵੀ ਹੰਸਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਦਾ ਸੁਭਾ ਵੀ ਹੰਸਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਆਏਗੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾਈ ਉਚੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਉਸਨੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚੋਗਾ ਚੁਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖੰਭ ਵੀ ਕਾਲੇ ਕਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਣਗੇ। ਰੰਗ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸੁਭਾ ਕਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਆਏਗੀ ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਝੰਬ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟੋਲੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾ ਕੇ ਗੰਦ ਫ੍ਰੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏਗੀ।

ਸੇਵਾ, ਤਿਆਗ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣ ਵਾਲੇ ਜੀਉਤੋ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਰੂਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰੂਹ ਦੀ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸੱਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗੀਆਂ ਬਲਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਘੋਲਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਘੁੱਟ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਉਮਰਾਂ ਗਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਧੁੱਪ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਸੇਕਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਜੀਉਤੋ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ-ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਵਿੱਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਕੰਕਰ ਕੰਡਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਅਸੀਂ ਤਿੱਖੀ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹੀ ਧੁੱਪ ਕਈ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਪੱਕਣ ਲਈ, ਕੱਟਣ ਲਈ ਤੇ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਖੇਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਖੂਨ ਦੀ ਹੋਲੀ ਦੇਖਣੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਪਰ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੂਰਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤੇ, ਖੋਪੜੀਆਂ ਉਤਰਵਾਈਆਂ, ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ ਤੇ ਪੁੱਠੀਆਂ ਖੱਲਾਂ ਲੁਹਾਈਆਂ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰੇ। ਦੁੱਧ ਮੱਖਣਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲੇ ਜਾਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਕੌਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਸੁਕਰ ਹੈ! ਦਾਤਾਰ ਪਿਤਾ ਦਾ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਦੋੜ ਰਿਹਾ ਹੰਸਾਂ ਦਾ ਖੂਨ, ਸਾਨੂੰ ਹੰਸ ਬਨਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਜੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਂਘਾਂ ਜੋਰ ਫੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਜੀ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਅ ਹੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਰਸਤੇ, ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਜੀਅੜਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੇ ਦਰ ਵਲ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਹਲਕੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਲੰਬੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੱਧਰ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨ ਰੀਝਦਾ ਹੈ, ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਐਂਵੇ ਹੀ ਨਾ ਭੱਜ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਕਿਤੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗੇ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਵਾਂ-ਰੌਲੀ ਵਿੱਚ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਮਿੱਠੜੇ ਬੋਲ ਘੱਟ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਿਟਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੋਵੇ...! ਸਾਹਮਣੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋਵੇ...! ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੰਸ ਭਲਾ ਆਪਣਾ ਚੋਗਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੁਗਣ? ਭੁੱਖੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ? ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪਿਛੇ ਕਿਉਂ ਰਹੇ?

ਸੂਰਿਆਂ ਲਈ ਮੌਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਛੁਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ ਤਦ ਸੱਚਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਗੁਹਜ-ਕਲਾ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਬਿਗੜੇ ਕੰਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਅਨੰਦ ਮਈ ਅਵੱਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਜੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਲੜ ਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਤਾਂ ਫੂਕ ਫੂਕ ਕੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਦੰਡ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾੜਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾਵਾਂ ਭੁਗਤਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਤੀ, ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸਭ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਕੀਰਤਨ-ਜੁੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮਹਿਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤਪੱਸਵੀਆਂ ਨੇ ਲਿਵ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਣ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰੰਗਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸੀਨੇ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੈਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਤਪੱਸਵੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ। ਉਥੇ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿੱਠੀ, ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੱਦਲੀ ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਰਜ਼ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਚੀਆਂ ਅਵੱਸਥਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਲੇ ਮਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਮਸਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁੱਝ ਭਰ ਹੁੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਅਪੂਰਣਤਾ ਪੂਰਣਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਦੌਲਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਤਪ ਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਣਕੇ ਆਮ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਯੁਗਾਂ ਤੋਂ ਤਪ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਆਪਰ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਏ **ਲਕਸ਼ਮਣ** ਲਈ ਹਨੂਮਾਨ ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮਣ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਵੀ ਹੈ।। ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁੱਗ ਵਿਚ **ਪਾਂਡਵਾਂ** ਨੇ ਵੀ ਤਪ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹੀ ਥਾਂ ਚੁਣੀ ਸੀ।

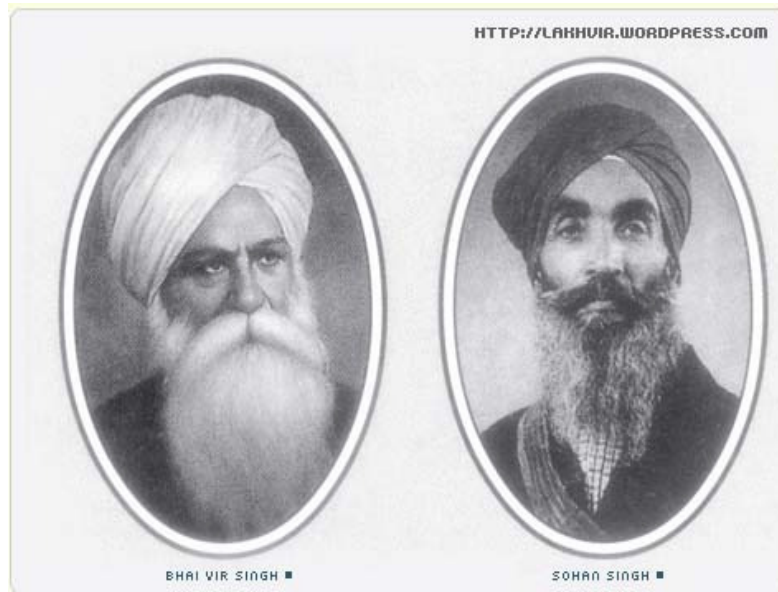
ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮ ਕਹਾਵਾ ॥

ਪੰਡ ਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ ॥

ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਅਤੇ ਤਪੀਸ਼ਰ ਇਹਨਾਂ ਬਰਫਾਨੀ ਚੋਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ

ਜਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਜਾਂ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਤਪ ਸਥਾਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਥਹੁ ਪਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸਪਤ-ਸਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੋਭਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਸਪਤਸਿੰਗ ਦੀ ਵਾਦੀ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ।

ਬਾਬਾ ਮੋਦਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਘਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗਿਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਜੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਉਤੇ ਨੰਗੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੰਮੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੋਮ ਸੋਹੰਦੇ ਹਨ। ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੇਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਦੋਂ **ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕੀ ਇਹੋ ਹੀ ਸਪਤਸਿੰਗ ਦੀ ਵਾਦੀ ਹੈ? ਤਦ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਾਂਗੂ ਹੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਉਥੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਹੱਥ ਉਪਰ ਕਰਕੇ ਸੰਤ

ਜੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦਾ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੁਭ ਕੰਮ ਉਤੇ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

ਇਸ ਸਵਰਗੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛਾਉਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਛਾਉਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਛਾਉਣੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ **ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਗਮਾਉਂਦੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਨੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਝਲਕਾਰੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਦੂਰੀਆਂ ਮਿਟ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕੋਲ ਕੋਲ ਹੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ॥' ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੈਬੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਥੋੜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਰੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸ-ਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਅਤੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦੀ ਝਨਕਾਰ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸੁਰੀਲੇ ਸਾਜਾਂ ਨਾਲ ਅਲਾਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਰਸ-ਭਿੰਨੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕੀਰਤਨ, ਸਚੱਖੰਡ ਦੀਆਂ ਵਸਨੀਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ। ੧੯੭੪ ਵਿਚ **ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਕੌਰ ਤੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ** ਨੇ ਢੋਲਕੀਆਂ ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆਂ। ਪੰਜਵੀਂ ਚੋਟੀ ਉਤੇ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੁਣਿਆਂ। ਉਸ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚ ਪਾਈ ਜਿਵੇਂ ਚੁੰਬਕ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਈਆਂ, ਜਿਧਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਵਾਜ਼ਾਂਚ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਓਨਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਕੁਝ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ-ਰਸ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੀਰਤਨ-ਮੰਡਲੀ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਰਸਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਲੱਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਉੜਾ ਕੇ ਬਿੱਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਤਹਿ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਯਾਤਰੂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਰੁਣਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੇ ਤਪ-ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹੋਣ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਉਹੁਣਚਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੧੯੭੧ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਤੁੱਟ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਉਚ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਲਾਗ ਨਾਲ ਉਚ ਮੰਡਲੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਨ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਣ। ਆਪੇ ਹੱਸੀ ਜਾਣ ਤੇ ਕਦੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ’ ਗਜਾ ਕੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੁੰਮਣ ਲਗ ਪੈਣ। ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗੇ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹੋਣ। ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਨੇੜਲਾ ਸਾਥੀ (ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਸੀ) ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਖੇੜੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ,—“ਓਹ ਦੇਖ! ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਤਿਹ ਗਜਾਉਂਦੇ ਪਏ ਹਨ...।” ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ, ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ..ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ...। ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ,—“ਦੇਖ ਤਾਂ.....! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਟ੍ਰਿਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ।”

ਇਹ ਫੌਜੀ(ਕਰਨਲ)ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦੇ ੧੨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ੨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਵਰਗੀ ਰੰਗ ਨੂੰ ਦੂਣ ਸਵਾਇਆ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ੨੦੦੮ ਵਿਚ ਗੁਰ ਪੁਰੀ ਸਿਧਾਰ ਗਏ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਬਾਲਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੰਜੀ ਹੋਈ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਈ ਤਾਂ **ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਸਰਵ-ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਨੇ ਉਸਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਸੁਰਤੀ ਉਚ ਮੰਡਲੀਂ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਆ ਗਈ।

ਇਹ ਇਕ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਤਪ-ਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਮਰਜ਼ੀਵੜੇ ਸੱਚ ਧਰਮ ਲਈ ਆਪਣਾਂ ਖੁੰਨ ਡੁੱਲਣਗੇ ਉਥੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਨੇ ਜਗਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਭੈ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾਂ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡੁੱਬਦਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ। ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ ਮੰਨਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਅਫਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹਾਕਮਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲੈ ਗਏ। ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਖੋਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤ ਕਮਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਨਿਤ ਨੇਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੜਕ ਬਣਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖੋਖਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਅਖੀਰ ਸੜਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਭੇਜਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਲਈ ਛੇਤੀ ਦਫਤਰ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਖੋਖੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਐਸੇ ਬਣ ਗਏ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੱਧੇ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਆਸਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਰੇ ਬਥੇਰਾ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ।

ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ **ਅਫਰੀਕਨ** (ਕਾਲਾ) ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਖੋਖੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਨੂਰਾਨੀ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਰਸ਼ੀ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਵਰਗੇ, ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਖੋਖੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ।

ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਗੜੀ ਤੇ ਲਿਬਾਸ ਕੁਝ ਕੁਝ ਉਸ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਖੋਖੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਖੋਖਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹੁ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾਂ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਖੋਖੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਮਝਾਈ। ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਏ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਰਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਕ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੋਹਜ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਤੇ ਦਸੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਤੇ ਫਕੀਰ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਅਪਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਖੋਖੇ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਜ ਅਪਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਉਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਲਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੨੪ ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸੜਕ ਉਤੋਂ ਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਰੁਕ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਸ਼ਕ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਛੇ ਅੱਛੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਲੇ ਲੋਕੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ(ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਪਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸਿਮਰਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਹਾੜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾ ਵਿਚ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਆਵਾ ਜਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਗੋਬਿੰਦ ਧਾਮ ਤੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦਾ ਸਿੰਘ(ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਹਾੜੀਆ)ਕੋਲੋਂ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੋਨੋ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਏ। ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵੈਰਾਗ ਭਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਨਿਹਾਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪਵਿਤਰ ਥਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮਹਾਂ-ਤਪੱਸਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ 'ਮੈ' ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ 'ਤੂੰ ਹੀ...! ਤੂੰ ਹੀ....!' ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਹੋ ਸਵਰਗੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਹੋਈ ਸੀ ,

ਚਿਤ ਨਾ ਭਇਓ ਹਮਰੇ ਆਵਨ ਕਹ ॥ ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸਰੁਤ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹਿ ॥

ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤਪੋ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਹੁੰਦੇ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ;-

ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪ੍ਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥

ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ॥

ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੱਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਦੋਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਤੁਰ ਪਏ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਹੀ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਹਾੜਨ ਮਿਲੀ। ਮਿਠੀਆਂ ਮਿਠੀਆਂ ਮੁਸਕਾਹਟਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਰਸਤਾ ਦਸਿਆ। ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾ ਕੇ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ

ਅਜੀਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਪਹਾੜਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚਲ ਕੇ ਪਿਛੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਾੜਨ ਤਾਂ ਦਾਤੇ ਦੀ ਗੁਹਜ-ਕਲਾ ਦੀ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾ ਵਿਚ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਸਰੋਵਰ ਕੰਢੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਿਦਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਵੀ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲਗਦੇ। ਬਾਬਾ ਨੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਸਤਾ ਲੱਭਦੇ ਹੋਏ, ਬੀਬੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹੇਮਕੁੰਟ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ, ਸਾਰੇ ਲੋਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨ ਸੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਸੰਘ ਸੁੱਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਐਨਾ ਰਸ ਆਵੇ ਕਿ ਉਠਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਸ ਵਲੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਤਦ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਪੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਚਮਕਦੇ ਸੋਹਣੇ ਗਲਾਸ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗਲਾਸ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਹੈ। ਗਲਾਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪੂਰੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆਂ।

ਵਾਪਿਸ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਪਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਕਿਹੜੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਅਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਐਨੇ ਬਿਖੜੇ ਤੇ ਲੰਬੇ ਪੈਂਡੇ ਗੱਛ ਕੇ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਅਈ ਤਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਲੱਗੀ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਐਸੇ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਸਧਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਸੱਚ ਹੰਢਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ੧੯੮੬ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ **ਗੁਰਸਿਖ ਬੀਬੀ** ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਧਾਮ ਤੋਂ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਹਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਲਦਿਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਥਕਾਵਟ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਅਗੇ ਪੁੱਟਣਾਂ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਸਤਾ ਹਾਲੇ ਲੰਬਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਚੋਟੀਆਂ ਉਤੇ ਝੁਲਦੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਉਣ ਲਗੇ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅਗੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਹੰਬਲਾ ਮਾਰੇ ਪਰ ਪੈਰ ਪੁਟਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜਿਥੇ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ ਪਿਆਸੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ।

ਜਦ ਉਸਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਐਨਾ ਲੰਬਾ ਤੇ ਬਿੱਖੜਾ ਰਸਤਾ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ...? ਕੌਣ ਉਸਨੂੰ ਉੜਾ ਕੇ ਲੈ ਅਇਆ..? ਉੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਿਆ...! ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ..? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਅਰਸ਼ੀ ਦਾਤੇ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਖੁਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਤਦ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਗ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ। ਥਕਾਵਟ ਨਾਲ ਚੂਰ ਹੋਏ ਜਿਸਮ ਕੋਲੋਂ ਅਰਸ਼ੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਨਾਲ ਮਹਿਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਕਰ ਕੇ ਰੱਜ ਹੀ ਨਾ ਆਵੇ..!

ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਸਹਿਣੀ, ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਗਾ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਘਟਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰਸ਼ੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਦੀ ਹੋਈ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਦੇਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਬੜਾ ਹੀ ਰਹੱਸਮਈ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਕਥਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦੇਖਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੁਣਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸੋਫੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਅਗੇ ਆਪਣਾ ਪੂਜਾ-ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਚੌਂਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ। ਪ੍ਰੇਮਰਾਮ ਦੇਖਦੀ ਹੋਈ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ।

ਇਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸੋਹਣੀ, ਸੁਨੱਖੀ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸੂਰਤ ਵਾਲੇ ਸੰਤ (ਬਾਬਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ) ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਖਾਸ ਲਗਾਓ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨਾ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਸਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀ ਅਵਾਜ਼ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਉਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਬੀਬੀ ਲਈ ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਚੇ ਦੁਮਾਲੇ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ। ਟੀ. ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਐਨਾ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਉਸਦੀਆਂ ਅਤਿ ਦੀਆਂ ਤੀਖਣ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਸਮਝ ਲੈਂਦੀ ਕਿ ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ, ਸੁਣਦੀ, ਦੇਖਦੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਵਿਚ ਨਹਾ ਰਹੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਰਾਹੀਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਈ ਕਰੀਬੀ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਹੋਣ। ਤੇ ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀ ਇਲਾਹੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ, ਉਸਨੂੰ ਆਤਮਿਕ-ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਈ ਰੱਖਦੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੈਣ-ਕਟੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗ-ਰਸ ਨਾਲ ਛਲਕਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਉਸੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨੈਣ ਛਲਕਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਿਸ ਅਨੰਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ, ਇਕ ਥਾਂ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਈ, ਪ੍ਰੇਮ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੁਮਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਝਲਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੰਦ-ਮੰਗਲ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ। ਕਲਪਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੰਤਾਂ ਵਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਿਰਫ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਰਿਝਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਧਾਈਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰਿਵਾਰ ਪਰੀਆਂ ਉਸੇ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਂ ਜੀ...! ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੀ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਲਾਹੇ ਖੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ.ਅੱਗੇ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਰੰਗ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਪਤੀ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਹਲਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ;- “ ਦੇਖੋ...! ਕਿਦਾਂ ਇਸ ਨਿੱਕੂ ਸਾਧ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ...? ਸਿੱਠਣੀਆਂ (ਸੰਤ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ) ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ...। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਾਫ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥

ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਕਹਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ ਕਚੀ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ ॥

ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ...! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀ ਮੰਨਣੀ ਹੈ.. ? ਬੱਸ...! ਇਸ ਨਿੱਕੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਈ ਰਹਿਣਾ ਹੈ.....! ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਓਧਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀ ਸਭ ਕੁਝ ਅਣ-ਸੁਣਿਆਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰਖਿਆ। ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਖਾਣਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਜ ਉਤੇ ਸਜਾਇਆ।

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਗੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਬਣਦੀ...! ਪਰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਕਾਲਖ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਲੋਅ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਪਈ ਸੀ। ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅਰਥ ਜਾਣ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਪਤਨੀ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਤੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਪਰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਦਿਲ-ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀਆਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਟਹਿਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਬੱਸ ਐਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ; ”ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਐਨਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕ ਰਹੇ ਹਨ।”

ਤਿਉਂਤਿਉਂਮੈਲਕਰਹਿਜਿਉਭਾਵੈ॥ਮਹਰਮਮਹਲਨਕੋਘਟਕਾਵੈ॥

ਨੋਟ: ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੰਧਰਵ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡ-ਬੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੰਢਾਏ ਹੋਏ ਪਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਹਨ।

ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ

